Tweede RTC moet staatkundige toekomst Antillen bepalen

Alleen de band met Nederland houdt de Antillen nog bij elkaar, maar voor hoe lang?

De staatkundige toekomst van de Antillen moet worden bepaald op de tweede Ronde Tafel Conferentie die in september op Sint-Maarten plaatsvindt. Ter sprake komen de verhouding met Nederland en die van de eilanden onderling. De verschillende delegaties, met als hoofdrolspelers Aruba, Curaçao en Nederland hebben tijdens de eerste RTC, eerder dit jaar in Den Haag, basis-afspraken gemaakt om vervolgens in deze tweede ronde de ,,hete hangijzers'' aan te pakken. De belangrijkste afspraak is dat gedurende de tienjarige overgangsperiode, die na de tweede RTC van start gaat, geen eiland het Antilliaans staatsverband zal verlaten. In de eerste fase van de overgangsperiode wordt het centrale gezag gedecentraliseerd zodat in de tweede fase een nieuw samenwerkingsverband mogelijk wordt. Aruba is de enige deelnemer die gesteld heeft waar deze overgangsperiode naar toe moet leiden: in 1991 zal Aruba politiek onafhankelijk worden tenzij de Arubaanse bevolking anders beslist. Met Nederland wenst het een Gemenebest-relatie.

De Bovenwindse eilanden geven de voorkeur aan het behoud van staatsrechtelijke banden met Nederland terwijl zij van mening zijn dat de huidige rechtsorde in principe dient te blijven voortbestaan. Bonaire huldigt hetzelfde standpunt. Curaçao is van mening dat de onderlinge staatsrechtelijke banden een federatie moeten vormen maar weigert zich uit te spreken over de toekomstige relaties met Nederland. De ironie is dat juist Nederland als ex-koloniale macht het eilandenrijk zo snel mogelijk kwijt wil, liefst als eenheid, terwijl, behalve Aruba, de eilanden het liefst staatsrechtelijke banden met Nederland willen behouden.

In het rapport van de Koninkrijkswerkgroep, die de weg voor de eerste RTC plaveide, geven de eilanden gezamenlijk een uitleg op dit punt: ,,De samenlevingen in het Caribische gebied zijn zodanig sociaal, cultureel en economisch gestructureerd dat zij zich zonder een zekere verbondenheid met economisch krachtige landen niet goed kunnen handhaven. Dit alles heeft te maken met het feit dat deze samenlevingen, in tegenstelling tot de voormalige koloniën in Afrika en Latijns-Amerika, ook geheel in afhankelijkheid zijn ontstaan. Wanneer de relatie met het ene land wegvalt, zijn zij gedwongen op zoek te gaan naar een ander dat bereid is de noodzakelijke bijstand en veiligheidsgarantie te geven.''

Het is vanuit deze situatie dat de eilanden het zekere voor het onzekere kiezen en dus de bekende, traditionele banden willen handhaven. Met andere woorden: de eilanden zijn best tevreden met hun relatie met Nederland zoals neergelegd in het

Betico Croes, leider van de Arubaanse onafhankelijkheidsbeweging:

,,Aruba accepteert geen status quo.''

Wat zijn de voorwaarden voor het welslagen van de RTC?

,,Tijdens de eerste RTC is afgesproken dat Saba en Sint-Eustatius nu elk een eigen vertegenwoordiging in de Staten zullen krijgen, wat met zich meebrengt dat Curaçao haar huidige absolute meerderheid zal verliezen. Curaçao wil die behouden. Wij staan op het standpunt dat Curaçao geen extra-zetels moet krijgen maar daar willen zij niets van horen. Er is ook afgesproken dat er nu na de tweede RTC een tien-jarige overgangsperiode zal ingaan, globaal ingedeeld in twee fasen van elk ongeveer vier à vijf jaar. Tijdens de eerste fase moet worden gedecentraliseerd zodat er in de tweede fase een nieuwe grondwet kan komen. Op Aruba ondervinden wij nu al dat het ambtenarenapparaat op Curaçao niet meewerkt. Wij hebben ingestemd met een tienjarige overgangsperiode maar indien wij geen medewerking krijgen, zullen we overgaan tot directe bilaterale besprekingen met Nederland en zullen we onze onafhankelijkheid realiseren in vijf jaar tijd. Maar dat dient meer als stok achter de deur zodat Nederland Curaçao onder druk zet.''

Van der Stee heeft tijdens de eerste RTC duidelijk gesteld dat Nederland Aruba geen garanties kan geven dat Curaçao zich aan de afspraken houdt, m.a.w. ook niet dat Aruba haar onafhankelijkheid zal kunnen realiseren.

,,Dat is zo. We hebben daarom afgesproken dat in 1983 een Constitutioneel Hof moet worden ingesteld om in geval van onenigheid tussen de eilanden een bindend oordeel uit te spreken. Maar daarop vooruitlopend wordt na deze tweede RTC een bemiddelingscommissie ingesteld.''

ANP

● *Betico Croes: ,,Bluf is ook een tactiek geweest.''*

En indien deze commissie een besluit neemt waar Aruba het niet mee eens is?

,,Dan is afgesproken dat er een kleine RTC volgt om het uit te praten.''

Toen u in augustus 1977 het Arubaanse volk opriep in opstand te komen tegen het gezag op Curaçao, heeft u uitgeroepen dat u zelfs Cubaanse troepen zou laten overkomen om uw zin te krijgen. Onlangs heeft u dat

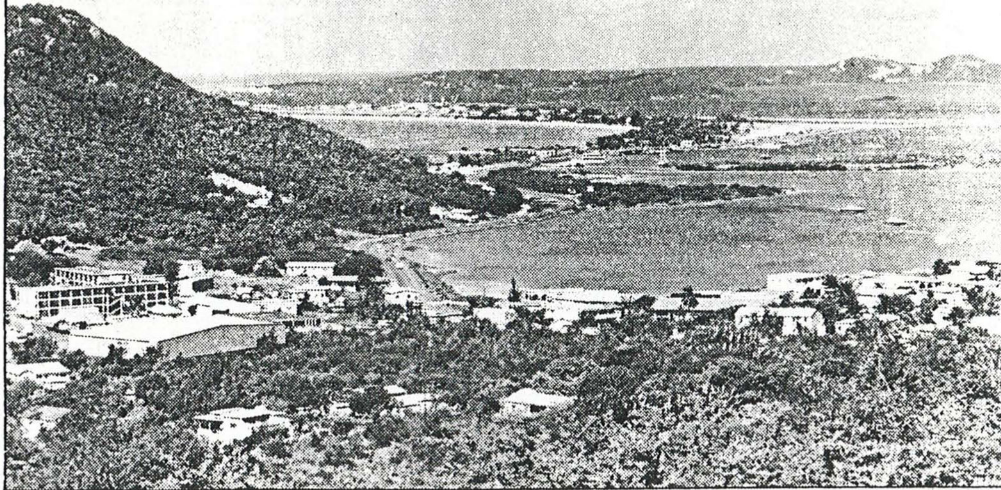
Onze Wereld. - nr. 9 (September 1981)

Statuut (1954). Het is dan ook meteen duidelijk waarom het Antilliaanse dekolonisatie-proces niet voldoet aan het klassieke beeld van (semi)-kolonie die, om haar onafhankelijkheid te realiseren, tegen de koloniale mogendheid moet vechten.

Maar het zijn juist de verplichtingen die uit deze bekende, traditionele banden voortvloeien, zoals defensie, buitenlandse betrekkingen en waarborgen voor deugdelijk bestuur, die de beweegredenen zijn voor Nederland om het dekolonisatie-proces definitief af te sluiten.

Nederland weigert daarom ook na de onafhankelijkheid van de Antillen de defensie te blijven verzorgen omdat het onherroepelijk tot politieke implicaties leidt. Geopperd, maar nog weinig uitgewerkt, is het voorstel om de defensie in handen te geven van een groep van landen zoals Colombia, Venezuela, Canada, Mexico, de VS en Frankrijk.

De tweede belemmering voor Nederland om haar koloniale fase definitief af te sluiten vindt men in de onderlinge relaties van de eilanden. De oorzaak hiervan moet gezocht worden in de periode tussen 1945 en 1954. De olie-industrie op Aruba en Curaçao zijn van onschatbare waarde geweest voor de geallieerden terwijl de Antillen alles zelf moesten regelen omdat het Nederlandse gezag in ballingschap verkeerde. Mede hierdoor ontstond na de oorlog op Curaçao, waar het centraal gezag gevestigd was, een autonome beweging. Den Haag moest het centrale gezag op Curaçao de eigen zaken laten regelen. Aruba op haar beurt wenste meer autonomie van het centrale gezag op Curaçao. Het eerste werd, omdat zij evenveel aan de centrale kas bijdroeg, goed geregeld in het Statuut maar de Arubaanse kwestie niet. Nederland koos toen partij voor Curaçao door de zetelverdeling in de Staten niet op basis van economische gelijkwaardigheid maar aan de hand van het bevolkingsaantal te regelen. De huidige zetelverdeling, die nu ook weer aanleiding is voor onenigheid, dateert uit die periode: Curaçao 12, Aruba 8, Bonaire 1 en de Bovenwindse eilanden gezamenlijk 1. De eilanden-rivaliteit blijkt niet een exclusiviteit te zijn van de Benedenwindse eilanden. Doordat het enige

ANP

● *St. Maarten, het eiland waar de tweede RTC zal plaatsvinden.*

weer herhaald.

„Wij zullen, als het moet, hulp accepteren, ongeacht van welk land het komt. Onze vrijheid is ons dat waard. Dit betekent niet dat wij hun ideologie zullen accepteren. Eerlijkheidshalve denk ik niet dat Nederland, Venezuela of de VS het zover zullen laten komen en dus hun medewerking zullen geven, net zoals andere landen in de regio als Colombia en Mexico."

U houdt dus rekening met de geo-politieke verhoudingen?

„Het is een bekend feit dat tijdens het bewind van de toenmalige Venelozaanse generaal Gomez afgesproken is met koningin Wilhelmina dat elk beleid dat het lot van de Antillen bepaalt, besproken moet worden met Venezuela en de VS. Deze landen zouden druk op Nederland uitoefenen om Aruba haar onafhankelijkheid te geven. Ik moet hierbij wel stellen dat sinds augustus 1977 de relaties met Nederland verbeterd zijn."

Zowel de VS als Venezuela hebben zich uitgesproken tegen verdere versnipperingen in het Caribisch gebied omdat daarmee de instabiliteit toeneemt. Het lijkt me daarom tegenstrijdig dat ze uw onafhankelijkheidsstreven steunen.

„Ik denk dat de VS na de ervaringen met Nicaragua en Grenada zich gerealiseerd hebben dat, indien de landen in de regio hun onafhankelijkheid willen bereiken, dit onafwendbaar is. Getuige de conferentie in juli jl. op Barbados, zien we dat ook mede door toedoen van Canada, Venezuela en Mexico, de VS zijn bijgedraaid. Er is namelijk afgesproken dat de financiële hulp aan de regio zonder politieke of militaire bijbedoelingen zal worden gegeven. Daardoor kunnen ook Cuba, Nicaragua en Grenada voor hulp in aanmerking komen."

Bedreigingen en bluf zijn een constante tactiek van u geweest. Telkens als u uw zin niet kreeg, radicaliseerde u verder. Aan het begin van uw carrière was het een losse federatie, daarna werd het een aparte status binnen het Koninkrijk, later onafhankelijkheid en het culmineerde tijdens de augustusdagen in 1977 met het vermelden van een datum 1981. U heeft dat niet gedaan en nu een nieuwe datum genoemd: 1991. Tegenstanders wijzen erop dat u klem bent geraakt in de logica van uw eigen tactiek. U weet niet meer wat te doen omdat u de beloofde onafhankelijkheid niet kunt realiseren.

„Bluf en tactiek zijn inderdaad een manier geweest om druk uit te oefenen. Niettemin heb ik vóór de verkiezingen van 1979 het volk verteld dat als er een langere periode nodig was om de onafhankelijkheid te realiseren, ik dat zou doen. En mijn partij is wederom de grootste geworden. De politiek heeft mij namelijk geleerd om de deur niet helemaal dicht te doen, maar op een kier te laten als je dat maar kan rechtvaardigen. Maar dat betekent wel dat de RTC niet mag mislukken. Tussen de wandelgangen door hoorde ik sommige politici, zowel in Den Haag als in Willemstad zeggen, dat het niet zo erg was indien de RTC zou mislukken want dan resteert ons nog altijd de status quo. Wel, zei ik toen, jullie denken toch niet dat Aruba dit zal accepteren. Dit zal gevolgen hebben op centraal niveau want de MEP-partij zal zich uit de centrale regering terugtrekken en Aruba zal geen geld meer storten in de centrale kas. En zullen er dan weer net als in augustus 1977 troepen vanuit Curaçao worden overgevlogen? Zou Nederland het aandurven in het zicht van de wereldopinie om artikel 43 van het Statuut (dat interventie door het koninkrijk regelt als er onder andere sprake is van ondeugdelijk bestuur-MC) aan te grijpen om de orde te handhaven? Persoonlijk denk ik dat het een nachtmerrie zou worden voor Nederland. Dat artikel achtervolgt haar als een spook."

Mario Croes

statenlid van de Bovenwinden altijd van Sint-Maarten afkomstig is geweest (grootste bevolking) werden de belangen van Saba en Sint-Eustatius achtergesteld. Als voorwaarde voor een toekomstige samenwerking eisten zij daarom op de eerste RTC elk een eigen statenzetel, wat hun ook is toegezegd. Omdat Curaçao echter hiermee haar absolute meerderheid verliest, ontstond een nieuw probleem. Curaçao wenst om haar absolute meerderheid te behouden extra zetels. Aruba is hier fel tegen. Dus werd het probleem doorverschoven naar de tweede ronde.

Boemerang

Het feit dat het probleem van Aruba niet in het Statuut geregeld was alsmede de pogingen van Nederland het autonomiestreven in een later stadium te negeren, hadden een boemerang-effect. De volksoploop in augustus 1977 op Aruba had als direct gevolg het instellen van de Koninkrijkswerkgroep die de Ronde Tafel Conferentie heeft voorbereid. De wens naar afscheiding op Aruba betekent een strop voor de plannen van Nederland om de Antillen als pakket af te leveren. Het uiteenvallen van de Nederlandse Antillen als staat betekent dat Nederland dan opgescheept wordt met nog meer zorgen terwijl het juist de bedoeling is dat Aruba en Curaçao voor de zwakke eilanden moeten gaan zorgen. Ongetwijfeld komt een Antilliaanse eenheid ook tegemoet aan Amerikaanse en Venezolaanse verlangens naar waarborgen tegen ongewenste politieke ontwikkelingen in het Caribisch gebied. Maar dit is van secundair belang. Waar het nu op neer komt is dat Nederland zich voor een dilemma ziet gesteld: aan de ene kant moet Aruba in toom worden gehouden om het Antilliaans staatsverband niet in gevaar te brengen, aan de andere kant moeten de onwillige eilanden gedwongen worden tot voortvarendheid terwijl vooral Curaçao eventueel concessies zal moeten doen aan Aruba. En om dit te bereiken bedient Nederland zich zowel van lokmiddelen, zoals een Gemenebest, als ook van dreigementen met de geldbuidel en het recht van Nederland op zelfbeschikking. Tegen Betico Croes heeft minister Van der Stee bijvoorbeeld gezegd: ,,Aruba kan op ieder gewenst moment onafhankelijkheid krijgen. Het eiland behoeft bij een vroegtijdige, eenzijdige onafhankelijkheid echter op geen enkele verdere steun van Nederland te rekenen.'' Ook Curaçao is gewaarschuwd verdere ,,vertragingsacties'' die bedoeld zijn de decentralisatie te storen, te stoppen. De dreiging van Nederland om gebruikt te maken van haar eigen recht op zelfbeschikking, wordt niet zo erg serieus genomen. Den Haag is zich goed bewust dat op het ogenblik het juist de band met Nederland is die de eilanden bij elkaar houdt.

Mario Croes.